

כ"ד מתנות כהונה

עיון בפרשת קורח – "עבדת מתנה אתן את כהנתכם"

עשרים וארבע מתנות כהונה מופיעות בפרשת קורח לאחר הסיפור הקשה אודות מחלוקתו של קורח. מהו הקשר בין שני עניינים אלה, ומהי המשמעות של הגיוון והריבוי במתנות הכהונה? על פי רוב, כשאדם נותן מתנה לחברו, הוא נותן לו מתנה אחת או שתיים, אך כשאדם נותן לחברו עשרים וארבע מתנות, העניין אומר דורשני! מדוע יש צורך במתנות רבות כל כך?

אם נרצה לתרץ ולומר שריבוי המתנות נובע מן הצורך לפרנס את הכהנים שהרי אין להם פרנסה, לכאורה אפשר היה להגדיל את כמות המעשרות, ולא היה צורך בעשרים וארבע מתנות שונות. אולם, משום שאין הדבר כך, נראה שכל אחת מעשרים וארבע מתנות הכהונה באה לבטא עניין אחר ומשמעות אחרת. אמנם לא נדון כאן על כל עניינן של כל כ"ד מתנות, אולם, בכל זאת נציע קווים ראשוניים למחשבה כיצד ניתן להתבונן בכללותן של מתנות אלו, ובדרך זו לעמוד על עומק מהותן.

בתחילת הלכות ביכורים מביא הרמב"ם שלוש דרכים שונות שבהן ניתן למנות את עשרים וארבע מתנות הכהונה. הדרך האחרונה המובאת בדברי הרמב"ם היא הדרך בה מנו חז"ל את המתנות, המופיעה בתוספתא של מסכת חלה. שם מחלקים חז"ל את המתנות לפי מקום אכילתן: עשר מתנות יש במקדש, ארבע בירושלים ועשר בגבולין. הדרך השנייה בדברי הרמב"ם מחלקת בין המתנות לפי האנשים האוכלים אותן – האם הן ניתנות רק לזכרים או גם לנקבות, והאם הן נאכלות רק לזכרים או גם לנקבות.

ברצוננו לעסוק כאן בדרך החלוקה הראשונה שמונה הרמב"ם:

עשרים וארבע מתנות ניתנו לכהנים וכולן מפורשין בתורה, ועל כולן נכרתה ברית לאהרן...

שמנה מתנות מהם אין אוכלים אותן הכהנים אלא במקדש לפני מחומת העזרה ;
וחמש מתנות אין אוכלין אותן אלא בירושלים לפני מחומת העיר ;
וחמש מתנות אין זוכין בהן מן התורה אלא בארץ ישראל בלבד ;
וחמש מתנות זוכין בהן בין בארץ בין בחוץ לארץ ;
ומתנה אחת זוכין בה מן המקדש.

מה הן השמנה שאין נאכלין אלא במקדש? בשר החטאת... ובשר האשם... וזבחי
שלמי ציבור, ומותר העומר, ושירי מנחות ישראל, ושתי הלחם, ולחם הפנים ולוג שמן
של מצורע...

ומה הן החמש שאינן נאכלין אלא בירושלים? חזה ושוק של שלמים, והמורם מן
התורה, והמורם מאיל נזיר, ובכור בהמה טהורה והבכורים...

ומה הן החמש שבארץ ישראל? התרומה,¹ ותרומת מעשר והחלה, ושלשתן קדש,
וראשית הגז, ושדה אחוזה² ושניהן חולין...

ומה הן החמש שזוכין בהן הכהנים בכל מקום? המתנות,³ ופדיון הבן, ופטר חמור,
וגזל הגר⁴ והחרמים,⁵ וחמשתן חולין לכל דבר.

והמתנה שזוכין בה מן המקדש הוא עורות העולות, והוא הדין לשאר עורות קדשי
הקדשים... (משנה תורה, הלכות ביכורים א, א-ח)

הבחנה אינה פירוד

מהו עניינו של הריבוי העצום של מתנות הכהונה? רבותינו מלמדים שכל מתנות
הכהונה ניתנו בפרשתנו כתיקון לטענת קורח, כדברי רש"י:

לפי שבא קרח וערער כנגד אהרן על הכהונה, בא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה
(רש"י במדבר י"ח, ח)

-
1. תרומה גדולה, הניתנת לפני המעשר.
  2. שדה שהוקדש לכהנים על ידי מי שירש את נחלת אבותיו. אם הוא או מישהו אחר אינו פודה אותו עד היובל, אזי ביום הכיפורים של שנת היובל הקרקע ניתנת לכהנים.
  3. זרוע לחיים וקיבה מכל בהמת חולין שנשחטת.
  4. שאין לו יורשים.
  5. דבר שהוקדש בלשון חרם.

דבריו של קורח – "כי כל העדה כלם קדשים ובתוכם ה'" (במדבר ט"ז, ג), ודאי אמת גמורה הם, שהרי הפסוק אומר: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות י"ט, ו). אם כן, קורח אמר אמת עמוקה שבעמוקות, אלא שהוא אמר זאת בצורה מעוותת.

טענתו הצודקת של קורח היא שלכולם ישנה שייכות לקדושה וכולם קדושים, אלא שבטענה הזו הוא מבטל כל הבחנה בין עליון לתחתון. לטענת קורח אם אכן כולם זהים, אין מקום לאחד להיות עליון על השני – "ומדוע תתנשא על קהל ה'", אך בדיוק כאן נעוצה מחלוקתו עם משה. כולם קדושים, ובכל זאת ישנה הבחנה בין דרגות שונות: ישנם כוהנים, ישנם לוויים, ישנם ישראל, והזר הקרב יומת. משה טוען כלפי קורח שהוא בעצמו מתנשא בהיותו בן לוי, "רב לכם בני לוי", שגם להם תפקיד מיוחד בנשיאת המשכן ובעבודת הקודש.

בהקשר לפרשתנו היה רבנו הרצל"ה מזכיר ביטוי בצרפתית שמשמעו – הבחנה אינה פירוד. מהי משמעות הדבר? האר"י הקדוש לימד, שבין כל דרגה ודרגה בשלבי החיים ישנן דרגות ביניים. בין מדרגת הדומם למדרגת הצומח ישנה מדרגת ביניים – האלמוגים; בין מדרגת הצומח למדרגת החי ישנה מדרגת ביניים בדמות חיה שהייתה קיימת בעבר; בין מדרגת החי למדרגת המדבר ישנה מדרגת ביניים – הקופים והדולפינים; בין מדרגת המדבר למדרגת ישראל ישנה מדרגת ביניים – הגרים. מדרגות הביניים נמצאות בכל מדרגות החיים עד כי, לדברי האר"י, ישנה דרגת ביניים בין בורא לנברא.

מדרגות הביניים הן שמגלות את העניין שהבחנה אינה פירוד. כשאנו מחלקים את העולם לדרגות שונות, אנו עלולים ליצור פירוד וניתוק ביניהן. אולם, מדרגות הביניים מלמדות כי ההבחנה בין הדרגות אינה פירוד ביניהן, אלא להפך – היא עומק החיבור ביניהן. לכל אורך שדרת החיים קיים מרקם עשיר ורבגוני בקומות ורבדים שונים זה מזה. אין כאן מערכות שונות זו מזו ודרגות העומדות כל אחת בפני עצמה, אלא כולן מבטאות בפנים מרובים את אותה מעלה עליונה. יש שמבטאות את המעלה העליונה בפנים עליונים, יש בפנים בינוניים ויש בפנים תחתונים. ישנו משה רבנו, ישנם כוהנים, ישנם לוויים וישנם ישראל. לכל אחד, גם לפחותים שבישראל, ישנה שייכות לכל מדרגה ומדרגה. אין פירוד.

בכל שבת אנו אומרים "ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו". לכאורה משה לבדו צריך לשמוח בחלקו, אך באמת לכל אחד ישנה שייכות במתנת חלקו של משה רבנו, ובכל אחד ואחד מישראל יש נקודה שהוא עבד נאמן. כשאנו אומרים "ישמח משה במתנת חלקו", איתפשטותא דמשה שבכל חד וחד מתעוררת

ומאירה את האישיות. כל אחד הוא גם אברהם, יצחק ויעקב, לכן אנו אומרים "א-לוהינו וא-לוהי אבותינו". לפי תפיסת התורה, אין ניגוד בין המעמדות השונים, שהעליון בא על חשבון התחתון, האצילות על חשבון הפרולטריון, אלא כולם "כאיש אחד בלב אחד" (רש"י שמות י"ט, ב).

יחד עם זאת, למרות האחדות וחוסר הפירוד, ישנה הבחנה בין עליון לתחתון. משה עולה להר סיני, איש לא יכול לעלות עמו ואף לא לגעת בהר. הבחנה זו לא נועדה להרחיקנו מן התורה משום שרק משה זכאי לה, אלא דווקא כדי שגם אנשים כערכנו יזכו לתורה. עלינו לעמוד מרחוק, ורק נקודת משה שבכל אחד ואחד מאתנו היא שעולה למרום.

פרשת קורח בפנימיותה עוסקת בדיוק בעניין העצום הזה. מצד אחד, עומדים דתן ואבירם, שהם השפלים שבכל ישראל והם המנגדים לקדושת משה ואהרן. לעומתם, עומדים משה ואהרן בקדושתם. כדברי המהר"ל, דתן הוא ה'לעומת זה' של משה, ואבירם הוא ה'לעומת זה' של אהרן (מהר"ל, גבורות ה', פרק יט). אף על פי כן, במעמד הר סיני עמדו ישראל נגד ההר "כאיש אחד בלב אחד" – משה ואהרן, דתן ואבירם וכל דרגות הביניים שביניהם. כולם היו יחד בקבלת התורה. עד שלא נתבררה גודל רשעותם של דתן ואבירם, לא ידענו עד כמה מעלה יש בסגולת ישראל שעמדו כולם בלב אחד. אם כן, בפרשתנו מתבררת מעלת "בלב אחד" לה זכו ישראל למרגלות הר סיני.

טענתו של קורח, "כי כל העדה כלם קדשים ובתוכם ה'", היא אמת עצומה, שאין פירוד ח'ו. אלא, כאמור, הקדושה הזאת מתגלה במדרגות מובחנות, אך לא מופרדות. הדוגמה הכי פשוטה להבחנה שאינה פירוד אנו מוצאים באורגניזם החי, המובחן בחלקיו דרגות על גבי דרגות, ויחד עם זאת הוא גוף אחד. הרגל אינה ראש, הלב אינו יד והכבד אינו לב ובכל זאת כל אחד מהאיברים אינו מרגיש שלא בנוח מתפקידו. כל האיברים יחד מהווים מערכת חיים אחת, שאין בה הפרדה, אם כי יש בה הבחנה: אבוי למי שחושב עם הרגל על מה שיש לו בראש.

העילוי החבוי במורד הגלוי

כל המציאות בפנימיותה היא אחדות עליונה. עושר הגוונים והדרגות הקיימים בה הם ביטוי משוכלל לאחדות זו, ולכל אחד לפי ערכו ומקומו ישנו ביטוי ייחודי בתוך האחדות המופלאה. אדרבה, פעמים דווקא במדרגות התחתונות ישנו גילוי עליון יותר מזה הקיים בדרגות העליונות, כדברי מרן הרב קוק: "העילוי החבוי שיש בהמורד

הגלוי" (אורות הקודש חלק ב, עמ' תיד). כך בהושענא רבה, סוף העילוי הגדול של הימים הנוראים, אנו נוטלים דווקא את הערבה לבדה, ללא טעם וללא ריח, ושמחים עמה בשמחת המזבח, משום שדווקא בה מתגלה המעלה העליונה ביותר. "מקום שבעלי תשובה עומדים שם – צדיקים אינן עומדין שם" (סנהדרין צט ע"א), ודווקא מי שירד למטה, נקודת העילוי שבו מגיעה לשורשים עליונים ביותר.

האחדות הזאת היא התגלות של הטוב הא-לוהי: אין ניכור, אין זרות, אין ניצול, אלא אהבה שלמה, וכל אחד מגלה אותה לפי עניינו. לכן כל אחד פטור מלשאת על שכמו דרגות ומעלות שאינן לפי ערכו. ההבנה שישנם אנשים בעלי מעלה, שלנו אין נגיעה בה, אינה מפרידה אותנו מהם אלא להפך – היא מקשרת אותנו אליהם. אנו זוכים על ידם והם מזכים אותנו. אמנם לנו אין ולהם יש, אך הניגוד הזה מחבר אותנו אליהם יותר מאשר אם לכולם הייתה מעלה שווה. כך מצאנו, שכל אומן שונא בני אומנותו (רש"י בראשית ג', ה), משום שהמעלה המשותפת יוצרת צורך במאבק. אך אם אדם אינו שותף במעלת חברו, הוא פטור מן השאיפה להיות כמוהו ומן המאבק עמו. נותר לו רק להתבשם ממעלתו העליונה של חברו, ובכך הוא נעשה שותף ומקושר עמו.

בהקשר הזה היה אומר הבעש"ט, שכל אחד מתוקן מחברו. כלומר, לכל אחד ישנה מעלה שלאף אחד אחר בעולם לא הייתה ולא תהיה. לכן כל אחד פטור ממעלת רעהו וחיוב במעלתו שלו. כך נוצרת התקשרות מתוך מנוחת הדעת. זהו סוד הקשר בין איש לאישה, בין אב לבנו ובין רב לתלמיד שמלמדו יותר מכל מלמדיו. אני מתקשר אתך על ידי מה שיש לך לתת לי, ואתה מתקשר אתי על ידי מה שאני יכול להשפיע עליך. כל האהבה, האחדות, הקישור, החיבור וההפריה ההדדית הם פירוט של אותן שלוש מילים – הבחנה אינה פירוד.

מתנות הכהונה שניתנות בפרשת קורח, מובנות כהשלמה ותיקון לאמת שאמר קורח. מתנות כהונה מבטאות את ההבחנה, דרגות-דרגות: מקדש, ירושלים, ארץ ישראל, חוץ לארץ ומתנה מן המקדש. יחד עם זאת הם מבטאים את האחדות, שאין כל פירוד. כל הדרגות הללו ניתנות לכוהנים, אפילו חוצה לארץ, וכולן נעשות קדושות.

בבין מעלה למטה

הגמרא אומרת "בעוון נדרים בנים מתים" (שבת לב ע"ב), כלומר, מפני שאדם נודר אך עובר על הנדר שלו, ילדיו מתים. מסביר מרן הרב קוק בעין אי"ה (שבת א, פרק ב אות

רטו), שכל נדר מבטא התנוצצות עליונה של חוויה מיוחדת ומרוממת שחווה אדם בשעה מסוימת והוא רוצה להישאר דבוק בה. אך משום שלאחר רגע עליון זה הרוממות נעלמת ומתפוגגת לתוך שגרת החיים וחוליותם, האדם עלול לשכוח את נדרו ולהפר אותו. האדם מרגיש שאין אמת בנדרו משום שהשעות המרוממות הן רק אפיזודה חולפת שאינה מייצגת את המציאות האמתית. אולם, התייחסות כזו אינה משקפת נכונה את האמת. על אף שהרגעים המרוממים והעליונים הם זמניים, דווקא בהם טמונה נקודת האמת של החיים, ולא להפך. אדם שאינו מודע לכך שהשעות המרוממות והנשגבות שבחייו, על אף שהן זמניות וחולפות, הן הן האמת של חייו, לא הבחין נכון בהבדל שבין העיקר לטפל בחיים. אדם כזה אינו מנחיל לילדיו את הנקודה הפנימית והעיקרית של חייו עליה מושתת החינוך כולו, לכן בניו מתים מוות רוחני. אי אפשר לחנך את הדור על האפרוריות של חיי היומיום, אלא דווקא על השעות העליונות, שבהן טמונה האמת ומהן נמשכת קדושה לכול. השגרה האפרורית רק מכינה אליהן, יונקת מהן וסובבת סביבן.

גם באדם יש את החלק של הכוהן שבו, ואת השעות שבהן הוא כוהן לא-ל עליון, ואפילו כוהן גדול. כל אדם צריך לראות את עצמו בשעת התפילה כאילו הוא כוהן גדול בקודש הקודשים. אמנם לא תמיד אנו זוכים להיות מוארים מכך בכל אישיותנו, אך באמת אדם שעומד להתפלל הוא כעין כוהן גדול בקודש הקודשים, בין אם הוא מודע לכך ובין אם לאו. השעות המוארות הללו, הן השעות האמתיות שלנו. אמנם היצר הרע עמל כדי לשכנע אותנו שהשעות הנמוכות, הנפולות ומלאות הפגמים הן האמת ואילו השעות המרוממות הן אשליה, אך באמת הכוהן הגדול שבקרבתנו ומשה רבנו שבקרבתנו הם המרכז האמתי של חיינו. כל השעות הנפולות והחומריות סובבות סביבו, ולא להפך.

את כל זה מלמדות מתנות כהונה: לכל אדם מישראל ישנו חלק כוהן, ואותו הוא מביא בפועל לכוהן. לפני שאדם נתן תרומה – תבואתו אינה במעמד חולין סתמי, אלא במעמד של טבל, משום שבפוטנציאל כל תבואתו יכולה להיות תרומה, שהרי אין לה שיעור מהתורה. רק לאחר שאדם הפריש תרומה מתבואתו, שאר הכרי נעשה במעמד של חולין ומותר באכילה. כשאדם אוכל מתבואה שהייתה יכולה להיות לכוהן וכעת היא חולין, הרי הוא בעצם אוכל דבר שהיה בו שותפות לכוהן. הדבר מלמדנו שמתנות כהונה הן ביטוי לשותפות ולאחדות שבין ישראל לכוהן, שהם עמוקים יותר מן הפירוד שביניהם.

שלוחא דרחמנא ושלוחא דידן

כפי שנראה בפרוטרוט להלן, כל עשרים וארבע מתנות הכהונה בנויות דרגות על גבי דרגות, וכולן אך ביטוי לבקשתו של האדם על כל חלקיו, מהנמוך עד העליון דרך כל דרגות הביניים, להתרומם ולהיות שייך אל הקודש פנימה.

בתוך מתנות הכהונה ניתן לחלק בין שני אופני נתינה לכוהן – מלמטה למעלה ומלמעלה למטה. ישנן שתיים עשרה מתנות שהאדם נותן לכוהן מתוך רכושו ומתוך חיי החולין החומריים, כמו פטר חמור, ראשית הגז, תרומה וביכורים. על ידי נתינה זו מציאותו מתקדשת והוא מתקדש יחד אתה. מנגד, ישנן שתיים עשרה מתנות שניתנות לכוהן מגבוה, שהמזבח נותן לכוהן.

המתנה העליונה ביותר מכל עשרים וארבע מתנות הכהונה היא לחם הפנים, הניתן מן הקודש אל הכוהן. לעומת המזבח החיצון, שיש בו כיליון של הבהמיות והארציות ונתינת עצמו למעלה, ההיכל הפנימי, הקודש, יש בו נעימות, חן ויופי שאינם עולים למעלה. המנורה עניינה להאיר, מזבח הקטורת עניינו לתת ריח טוב בבית, ושולחן לחם הפנים עניינו להיות לפני ה'. לחם הפנים סופו שהוא ניתן לכוהנים, מנה מסעודתו של המלך, כביכול. מלבד לחם הפנים, ישנן עוד אחת עשרה מתנות הניתנות מלמעלה למטה. שמונה שבמקדש, ובתוכן לחם הפנים שמנינו, שלוש מתנות מתוך החמש שנאכלות בירושלים, ומתנה אחרונה "מן המקדש".

השמונה שאין נאכלים אלא במקדש הם בשר החטאת, בשר האשם, המורם משלמי ציבור, מותר העומר, שיירי מנחות ישראל, שתי הלחם, לחם הפנים ולוג שמן של מצורע. כל אלה ניתנים על ידי ישראל למקדש. חלקם מוקרבים ומועלים על המזבח וחלקם ניתנים לקודש. רק לאחר שניתנו לקודש, הקב"ה נותן חלק מהם לכוהן.

גם בתוך הקודש עצמו ניתן לערוך חלוקה משנית: ישנם ארבעה קרבנות ציבור – לחם הפנים, שתי הלחם, העומר והמורם משלמי ציבור. כל אלו הם קרבנות של הקב"ה, והוא שנותן מהם לכוהן. נוסף לכך ישנן בקודש ארבע מתנות מקרבנות יחיד. שיירי מנחות ישראל ובשר החטאת והאשם הם קרבנות יחיד העולים בחלקם על המזבח. לוג השמן המובא על ידי המצורע שונה מאלה, בכך שאינו מועלה למזבח ובכל זאת הוא שייך לקודש. המצורע יורד מטה-מטה ויוצא מג' מחנות – מחנה שכינה, מחנה לווייה ומחנה ישראל, אולם טהרתו מובאת למעלה, אל הקודש המטהר את מה שלמטה, ושייריה ניתנים לכוהן.

כנגד שתיים עשרה מתנות כהונה הניתנות מלמעלה למטה, ישנן שתיים עשרה מתנות הניתנות מלמטה למעלה, מישראל אל הכוהן: בכור בהמה טהורה, ביכורים, תרומה גדולה, תרומת מעשר, חלה, שדה אחוזה, ראשית הגז, המתנות, פדיון הבן, פטר חמור, גזל הגר וחרמים.

החלוקה הסימטרית והמדויקת ששרטטנו כאן, בין מה שניתן מלמעלה לבין מה שניתן מלמטה למטה, מתאימה לספק הנמצא בדברי רבותינו בדבר מעמדו של הכוהן: האם הוא שלוחא דידן או שלוחא דרחמנא (נדרים לה ע"ב).

מדברינו עולה כי מעלתו של הכוהן היא עצם מציאותו בתוך וברגת הביניים שמחברת בין ישראל לקב"ה, בין הצד האנושי של ההתגלות הא-לוהית, "שלוחא דידן", לבין הצד הא-לוהי, "שלוחא דרחמנא". כל עיקר עניינו של הכוהן הוא שההבחנה בין הקב"ה לישראל איננה פירוד ביניהם, אלא קישור ואחדות. "כל העדה כלם קדשים ובתוכם ה'", אלו הכוהנים, שבאמצעותם נמצא הקב"ה בתוכנו. החיבור עשוי דרגות על גבי דרגות, עד כי הצדדים הופכים לדבר אחד. 'קודשא בריך הוא וישראל חד הם' על ידי הכוהנים, הן הכוהנים ממש והן הכוהן שבכל אחד ואחד. ניתן לומר שהכוהן עצמו הוא הממוצע שבין בורא לנברא.

בחסידות מלמדים שכל ישראל הם ממוצע בין בורא לנברא, חלק א-לוה ממעל, "חלק ה' עמו" (דברים ל"ב, ט). הם השכינה והא-לוהות שמתגלה בעולם, או בלשון החסידות – 'חלק בורא שנעשה נברא', ובכל זאת הם אומה בין האומות. הקב"ה אומר לבני ישראל: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים" (שמות י"ט, ו), משמע, שלכולם ישנה הסגולה של ההתגלות הא-לוהית בעולם.

בריאה-יצירה-עשייה

בתוך המתנות הנאכלות בירושלים ישנה חלוקה פנימית: שלוש ניתנות מלמעלה למטה ושתים מלמטה למעלה. כמו הכוהן, ירושלים נמצאת בתוך, כממוצעת ומחברת בין מעלה למטה. ירושלים היא התפשטות המקדש לתוך ארץ ישראל. שלא כמו המקדש שהוא בית ה', ירושלים היא עיר שגרים בה בני אדם, ובה ישנה התפשטות של הבית שלו יתברך, לכן יש בירושלים שלוש מתנות כהונה מגבוה, ושתים מתנות כהונה מישראל. ניתן להקביל זאת לעולם הבריאה, יש מאין, שהוא עולם ביניים בין הקב"ה לעולם. כך ירושלים: מחד גיסא היא לא בית ה', ומאידך גיסא ירושלים לא נתחלקה לשבטים.

כל חמש המתנות הנאכלות בארץ ישראל ניתנות מלמטה למעלה. שלוש מתנות מתוכן – התרומה, תרומת המעשר והחלה – הן קודש, והכהנים צריכים לאכלן בטהרה. שתי המתנות הנוספות – ראשית הגז ושדה אחוזה – הן חולין, ושאיכות לממון ולארציות. יש כאן תערובת שבין קודש לחולין. בכך מקבילה מדרגה זו לעולם היצירה של 'יש מיש'. ארץ ישראל ממשיכה את החיבור שבין הקב"ה וישראל לחיבור שבין קודש וחול. הקודש והחול שניהם קיימים בעולם הזה ממש, אלא שהחול חיצוני, והקודש מגלה את היש הפנימי, את הנשמה שמחיה את המציאות הגלויה.

חמש המתנות הנאכלות גם בחוץ לארץ שייכות לממון ולחולין, לעולם העשייה. הזרוע, הלחיים והקיבה שייכים לתאוות גשמיות של אכילת בשר. החרם הוא ניתנת הממון לכוהן ברצון חופשי, בשונה ממרכיב המס שבתרומות והמעשרות. גם בגזל הגר ובפטר חמור יש ביטוי לנמיכות ושפלות הניתנים גם הם לכוהן. החמור – יש בו ביטוי לחומריות היותר גסה, ובכל זאת יש בו צד שגם הוא לא-לוהינו, כמו חמורו של אברהם וחמורו של משיח, והוא שיכול להיות כלי לקדושה. גזל הגר משתף את החלקים החוטאים שבנו, וכן שייך לגר שהוא בא מחוץ לגדר ישראל. הגר הוא גוי שרצה להיות ישראל ונתן את עצמו להיות ממלכת כוהנים. בעצם זהו גוי שנתן את עצמו להיות מתנת כהונה בגיורו. כל חלק חומרי שבתוכנו, פטר חמור ואפילו גזל הגר שאין לו גואלים וקרובים, גם הם לא-לוהינו, וניתנים לכוהן. המתנה האחרונה היא פדיון הבן.

פדיון הבן הוא מתנה מיוחדת ונפלאה, משום שקיומה מעיד על כך שישראל הוא בעצם כוהן בעצמיותו. כל בכור מישראל היה צריך לשרת בקודש בכהונה, ורק בגלל החטא מחליפים בני לוי את הבכורות. האבן עזרא (במדבר ט"ז, א) מסביר שכל המחלוקת של קורח הייתה על הבכורה, ולכן הצטרפו אליו דתן ואבירם מבני ראובן הבכור. אם הבכורות היו עובדים במקדש, הייתה מתגלה צדקת טענתו של קורח שכל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'. אין אחד מיוחד שנבחר להיות קודש עליון, אלא הבכור הוא הקדוש. זוהי נקודת הצדק בדבריו של קורח. אכן כתוב בספרים שלעתיד לבוא מעלתו של ראובן תהיה מעל כל השבטים. מבחינה מסוימת אפילו למעלה ממעלת יהודה המשיח, שהרי הוא הבכור ולא חטא במכירת יוסף.

מעור לאור

במניית מתנות הכהונה של הרמב"ם מופיעה מתנה אחת השונה מהמתנות כולן, שזוכים בה מן המקדש. מתנה זו מותרת בכל מקום, ובכל זאת הרמב"ם מונה אותה

בפני עצמה, משום שהיא באה מגבוה, מן המקדש, והיא יורדת עד למטה. עורות הקרבנות הניתנים לכוהן נעשים חולין גמורים, והם מותרים בכל מקום ולכל שימוש. הקב"ה נותן אותם לכוהן לא כעובד בית ה' אלא כאיש פשוט, כבעלים וכממון, מן הקודש למעלה ועד למטה.

הגמרא אומרת: "אי אפשר לו לעולם בלא בסם ובלי בורסקי", אך ממשיכה ואומרת: "אשרי מי שאומנותו בסם, ואוי לו למי שאומנותו בורסקי" (קידושין פב ע"ב). לעומת העיסוק בבשמים שהוא עיסוק עליון, העיסוק בעורות הוא שפל ופחות. במקרה דנן אנו רואים שהכוהן מקבל דווקא תפקיד שפל של בורסקי, העוסק בעורות פחותים ובעלי ריח רע. נראה כי הרבה מן הכהנים עסקו בבורסקאות משום שקיבלו עורות רבים מן המקדש. אולם, על אף שלכאורה שפלות יש בכך, מתנה זו מעידה ביתר שאת על מגמתן של כל מתנות הכהונה, שההבחנה אינה פירוד. גם העור של קודשי קודשים הוא מלא קדושה, והוא מגיע עד מטה-מטה, לעבודת הבורסקאות של הכהן בכל מקום. ההופעה הא-לוהית מתגלה כאן בשלמותה וכללותה – ממעלה-מעלה עד מטה-מטה, ומגלה כי בעצם הכול אחד.

בכל אדם עובד ה' אנו מוצאים כדבר הזה. כשאדם נמצא במקומות עליונים של עבודת ה', פעמים קיימת הנטייה לזלזל בחלקים הנמוכים שבנו – בפטר חמור שבנו, בגזל הגר שבנו ובבורסקי שבנו. אולם, אין זה נכון לשלמות העבודה. כשאדם רוצה לבנות בעצמו קומה שלמה, וכשהוא רוצה להיות חלק מאומה שלמה ומאוחדת עם הקב"ה, אז הוא רואה שהמתנה הטובה ביותר היא מהדבר שאצלו יתברך הוא קודש הקודשים, והניתנת דווקא למטה, לשפלות שבשפלות, לבורסקי הנמצא אפילו בחוץ לארץ. רק כך מתגלה שם ה' בשלמות עד כי באמת כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'.